

Nr 157.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen; given Stockholms slott den 13 februari 1920.

Under åberopande av bifogade i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlägga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

§ 60.

1. När ärende skall slutligen avgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsa, så framt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri överläggning ägt rum, till slutligt avgörande företagas, förrän kammaren på talmannens hemställen förklarar överläggningen slutad.

2. Därefter bör, utom i de fall mom. 3 upptager, proposition framställas i den ordning, här nedan i detta mom. stadgas. Kan fråga bliva föremål för bifall eller avslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blivit under överläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang avgöras, bör särskild proposition å vardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskriven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagive sin uppfattning av det svar, som lämnats, varvid skall bero, såvida ej votering begäres, vilken då ej må vägras; envar i övrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny överläggning uppriva. — Då voterats skall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas;

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 130 häft. (Nr 157.)

men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas. Omröstningen skall ske öppet och efter namnupprop. Befinnas de avgivna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en därtill avsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

3. Fråga, varom i första punkten av 110 § regeringsformen eller i 32 § 2 mom. eller i tredje punkten av 52 § i denna riksdagsordning förmåles, skall alltid avgöras genom votering. I ty fall gälle angående voteringsproposition jämte kontraposition vad i nästföregående mom. sägs; och bör, sedan nämnda propositioner anslagits, omröstning genast äga rum. Sådan omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar, och bör, till undvikande av lika röstetal för ja och nej, i mål, där blott enkel pluralitet erfordras, talmannen vid varje omröstning före sedlarnas uppräknig en bland dem uttaga och genast förseglad avlägga. Om vid sammanräknandet av de övriga sedlarna rösterna befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öppnas och avgöra beslutet. Är pluralitet redan vunen, bör den avlagda sedeln uppbruten genast förstöras.

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter — — — gälla såsom riksdagens beslut. Om vid sammanräkningen av de avgivna rösterna dessa befinnas lika delade, nedlägga andra kammarens talman i en därtill avsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av andra kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

§ 75.

Alla val skola ske med slutna sedlar, och iakttages därvid, att namnsedlarna, så framt de skola bliva gällande, böra vara enkla, hoprullade, omärkta — — — lottning, när så erfordras.

G U S T A F.

Eliel Löfgren.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 13 februari 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde riksdagens skrivelse den 9 april 1919, nr 90, däri riksdagen tillkännagivit, att kamrarna vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition den 31 januari 1919, nr 101, med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen, avseende införande av öppen omröstning i riksdagen, stannat i skiljaktiga beslut, i följd varav frågan förfallit.

Föredragande departementschefen anförde härvid:

»I det yttrande till statsrådsprotokollet, vari jag tillstyrkte Eders Kungl. Maj:t att till riksdagen avlåta ifrågavarande proposition, utvecklade jag närmare de skäl, vilka ur såväl det allmännas som de enskilda riksdagsmännens synpunkter gjorde det önskvärt, att öppet omröstningssätt vunne tillämpning i riksdagens kamrar. I berörda yttrande bemöttes jämväl vissa invändningar, som vid frågans föregående behandling i riksdagen framställdes mot en dylik reform, och påvisades, hurusom dessa invänd-

ningar vore ogrundade eller i varje fall saknade större betydelse. Under hänvisning i huvudsak till den motivering, varå omförmälda proposition sålunda grundades, tillstyrkte konstitutionsutskottets majoritet densamma, och blev propositionen jämväl bifallen av andra kammaren med 118 röster mot 59. Första kammaren beslöt däremot att i enlighet med en av utskottets minoritet avgiven reservation avslå propositionen med 66 röster mot 55, vadan frågan för denna gång förföll.

Det motstånd, som vid 1919 års riksdag restes mot ifrågavarande förslag, föranleddes väsentligen av principiella betänkligheter, vilka redan i motiveringen till förslaget blivit ingående bemötta. Frågans utgång i riksdagen synes därför icke böra hindra, att densamma nu ånyo upptages. De skäl, som lågo till grund för propositionen vid föregående års riksdag och till vilka jag torde få hänvisa, äga alltjämt oförminskad giltighet. På grund härav och med hänsyn till det förhållande, att innevarande riksdag är den sista lagtima i nu löpande valperiod till andra kammaren, finner jag mig böra tillstyrka, att frågan redan nu göres till föremål för förnyad proposition till riksdagen.

Vad angår det sätt, varpå den öppna omröstningen bör anordnas, synes mig ett nytt förslag i ämnet böra ansluta sig till 1919 års proposition. Emellertid framställdes under frågans behandling vid 1919 års riksdag erinringar mot vissa detaljer i propositionens avfattning, vilka jag i detta sammanhang vill i korthet beröra.

*Sättet för
propositionens
besvarande.*

Inom första kammaren anmärkte ett par talare, att det vore tveksamt, huruvida förslaget, med den avfattning § 60 riksdagsordningen däri erhållit, medgäve rätt för en riksdagsman att vid voteringsuppropet avgiva förklaring, att han avstode från deltagande i omröstningen (»röstar icke», »avstår»). Det ansåges önskvärt, att en dylik rätt, som redan vunnit hävd inom de kommunala representationer, där öppen omröstning ägde rum, bleve tillämpad även i riksdagen, särskilt med hänsyn till att härigenom ökad möjlighet skapades för utövande av kontroll över antalet riksdagsmän, som närvore i plena vid ärendenas avgörande. Förslaget borde därför omredigeras, så att därav tydligt framginge, att hinder ej mötte för avgivande av sådan förklaring som nyss sagts.

*Departement-
schefen.*

Otvivelaktigt är det ett befogat önskemål att vid öppen votering möjlighet beredes en riksdagsman, som av någon anledning ej kunnat taga bestämd ståndpunkt till den fråga, voteringen avser, att anmäla, att han avstått från deltagande i voteringen. Detta önskemål har i åtskilliga främmande riksförsamlingar, där öppen omröstning tillämpas, (t.

ex. i den tyska riksdagen), tillgodosetts på det sätt, att representanterna medgivits rätt att vid själva omröstningen besvara framställd proposition, förutom med ja eller nej, jämväl med »avstår», »röstar icke» eller annan liknande förklaring. Att i den svenska riksdagen införa ett dylikt omröstningssätt genom särskild föreskrift i grundlagen synes emellertid näppeligen böra ifrågakomma. Enär riksdagsmannauppdraget principiellt måste anses innefatta skyldighet att som regel deltaga i det sakliga avgörandet av förekommande frågor, låter det sig näppeligen väl förena med denna allmänna skyldighet att uttryckligen lagfästa en utväg att undandraga sig fullgörandet av densamma. Den öppna omröstningen har bland annat avsetts tjäna det praktiska syftet att starkare framhålla riksdagsmännens plikt att närvara vid voteringarna för att var i sin stad inverka på omröstningsresultatet och därmed giva ett tillförlitligt uttryck för riksdagens verkliga mening. Men om själva omröstningssättet gäve en formell sanktion åt rätten att undandraga sig röstning, kunde man befara, att riksdagsmannens uppfattning om hans plikt att — utom för särskilda undantagsfall — vid röstningen angiva sin mening bleve försvagad och att härigenom rentav ett motsatt resultat till det förväntade kunde i nu ifrågavarande avseende framgå av den öppna omröstningens införande. En dylik utveckling vore desto mera betänkelig, som någon bestämmelse ej finnes, att i kamrarna visst minimiantal av dess ledamöter skola närvara och deltaga i ärendenas avgörande. Jag erinrar jämväl därom, att, ehuru öppen omröstning tillämpas i de kommunala representantförsamlingarna, det likväl i gällande kommunalförfattningar förutsättes, att proposition skall besvaras allenast med ja eller nej samt att förut angivna praxis, att en representant vid voteringsuppropet anmäler, att han avstår från att rösta, ej kommit till något uttryck i själva författningarna.

Redan av nu anförda skäl finner jag mig ej kunna förorda, att i samband med öppen omröstnings införande i riksdagen föreskrifterna om votering ändras därhän, att riksdagsman uttryckligen medgives sådan rätt, som förut sagts. En dylik ändring torde emellertid så mycket mindre böra vidtagas, som det syfte man därmed för särskilda fall velat vinna synes kunna tillgodoses på annat sätt. Under 1919 års riksdagsdebatt i första kammaren rörande förevarande fråga framhölls av hans excellens herr statsministern, hurusom det föreliggande förslaget icke innebar hinder för riksdagsman, som närvarit vid en votering men ej deltagit i densamma, att efter voteringens slut härom göra anmälan till protokollet. Rätt att göra dylik anmälan tillkommer redan nu enligt uttrycklig föreskrift i § 77 riksdagsordningen riksdagsman, som varit frånvarande, då något beslut fattats, och synes det vara uppenbart, att även den, som varit närvarande

men ej deltagit i beslutet, äger enahanda rätt. Mot en dylik anordning torde ur principiell synpunkt ingen befogad erinran kunna göras, och synes densamma, för de undantagsfall, varom här är fråga, jämväl innefatta en praktiskt sett tillfredsställande lösning. Med hänsyn till vad jag sålunda anfört finner jag förevarande anmärkning ej böra föranleda någon ändring i det förslag, som innefattas i 1919 års proposition.

Omröstningen i opinionsnämnden.

Mot nyssberörda förslag framställdes vidare inom riksdagen från ett håll den erinran, att de i förslaget angivna undantagsfall, i vilka slutna omröstning skulle för framtiden bibehållas, icke vore uttömmande. Bland dessa fall hade nämligen ej upptagits omröstningen i opinionsnämnden angående högsta domstolens och regeringsrättens ledamöter, oaktat denna omröstning uppenbarligen, i likhet med vad som för närvarande vore fallet, borde vara slutna, även om öppen omröstning infördes i kamrarna. Förslaget syntes därför böra kompletteras med en bestämmelse, att omröstningen i opinionsnämnden skulle ske med slutna sedlar.

Departementschefen.

På sätt jag redan under debatten i frågan vid 1919 års lagtima riksdag framhöll, måste jämväl nyss angivna anmärkning anses obefogad. 1919 års förslag om införande av öppen omröstning i riksdagen grundas, såsom i motiveringen till förslaget uttalats, i första rummet därå, att riksdagsmannauppgiften till sin huvudsakliga natur är representativt och att fullgörandet av detta uppdrag, i den mån det verkligen har berörda natur, bör ske offentligt och öppet. Detta är fallet ifråga om det offentliga avgörandet i riksdagens kamrar av skilda politiska frågor. Härav följer däremot ej, att öppen votering bör inom riksdagen tillämpas i andra fall. Sålunda har det i 1919 års proposition ansetts lämpligt att bibehålla den anordning, att val ävensom avgörandet av frågor om riksdagsmans behörighet eller ställande under åtal i vissa fall skola ske medelst slutna omröstning, och har ej heller någon ändring föreslagits i riksdagsordningens föreskrifter, att slutna omröstning i vissa fall skall tillämpas i utskott och nämnder. Bestämmelserna i § 69 riksdagsordningen angående omröstning inom opinionsnämnden beröras sålunda icke av det ifrågavarande förslaget; och med hänsyn till de allmänna grunder, å vilka propositionen vilar, synes det vara uppenbart, att de däri upptagna föreskrifterna om öppen omröstning i riksdagens kamrar icke heller tolkningsvis kunna göras tillämpliga å omröstningen i opinionsnämnden.

Omröstning efter upprop.

Enligt det i 1919 års proposition innefattade förslaget skulle öppen omröstning i riksdagen verkställas efter namnupprop. I propositionens

motivering framhöll jag, att av de olika sätt för öppen omröstning, som tillämpades i vissa utländska riksförsamlingar, omröstningen efter upprop syntes mig äga företräde, därvid särskilt anmärktes, att detta omröstnings-sätt jämväl vore i bruk inom våra kommunala representationer.

Den uppfattning jag sålunda uttalat finner jag mig alltjämt böra vidhålla. Goda skäl synas tala för att vid införande i riksdagen av ett nytt voteringsystem tillämpa nyssberörda omröstnings-sätt, som redan vunnit hävd på andra områden av vårt offentliga liv och enligt allmän erfarenhet befunnits fungera tillfredsställande, och förordar jag därför, att förslaget jämväl i denna del bibehålles oförändrat.

Ej heller i övrigt finner jag anledning föreslå någon ändring i 1919 års förslag.»

Föredraganden hemställde, att förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen, likalydande med omförmälda förslag till 1919 års lagtima riksdag, måtte föreläggas riksdagen till prövning i grundlagsenlig ordning.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta Stenlund.